

Vents de guerra a l'Amèrica del Sud

La mort del número dos de les FARC per part de l'exèrcit colombià dins l'Equador ha encès la metxa del bel·licisme regional. L'Equador ha protestat per la violació del seu territori i Veneçuela ha desplegat tropes a la frontera amb Colòmbia. Aquesta crisi ha deixat en evidència les relacions entre el president Chávez i les FARC, però també les objeccions de bona part de l'Amèrica Llatina als lligams entre Colòmbia i els Estats Units.

Dissabte 1 de març els colombians es van despertar amb la notícia que Raúl Reyes, número dos i portaveu internacional de les Forces Armades Revolucionàries de Colòmbia (FARC), havia mort en un combat. Un confident, que va cobrar 2 milions d'euros, havia advertit les autoritats que, durant el cap de setmana, el guerriller seria en un campament prop del riu Putumayo, a la frontera amb l'Equador. Una trucada de mòbil va determinar la localització exacta de Reyes i els avions de la força aèria colombiana van llançar un atac en què mataren Reyes i uns vint combatents més. Tot i que el campament de les FARC era dos quilòmetres endins del territori equatorià, el president colombià, Álvaro Uribe, va autoritzar l'atac i també que els seus soldats s'emportessin el cos del líder guerriller i els ordinadors personals.

A partir d'aleshores, la crisi va créixer com l'escuma. El president de l'Equador, Rafael Correa, va denunciar Colòmbia davant l'Organització d'Estats Americans (OEA) per la violació del seu territori i va trencar les relacions diplomàtiques amb el govern del president Uribe, que acusa d'haver "massacrat els guerrillers mentre dormien". Mentrestant, el president veneçolà, Hugo Chávez, esclatava d'ira. Després de demanar un minut

de silenci per la mort del "company Raúl", va qualificar Uribe d'assassí i, havent tancat la seva ambaixada a Bogotà, va enviar 9.000 soldats a la frontera amb Colòmbia per a evitar que es repetís una "agressió" d'un exèrcit, el colombià, "a les ordres de l'imperi nord-americà".

Resposta d'Uribe. El contraatac colombià va ser contundent. Amb dades extretes dels ordinadors de Raúl Reyes, Uribe va denunciar els vincles de Chávez i Correa amb les FARC, i va acusar Chávez de donar a les FARC 200 milions d'euros i 50 quilos d'urani apte per a construir armes prohibides, i a Correa d'haver protegit un terrorista dins el seu territori. El president colombià es va defensar amb l'argument de la defensa pròpia en el marc de la lluita global contra el terrorisme, emparant-se en les dues resolucions de les Nacions Unides que el 2001 van autoritzar els Estats Units a envair l'Afganistan per perseguir al-Qaida. Mentrestant, a Brussel·les, el vicepresident colombià, Francisco Santos Calderón, intentava convèncer Javier Solana que l'"aliança" entre Chávez i les FARC és un "projecte continental" que constitueix "una amenaça" de gran abast. A més, Uribe va anunciar que denunciaria Chávez al Tribunal Penal Internacional (TPI) amb seu a l'Haia

per "patrocini i finançament de genocides". Al seu torn, tant Correa com Chávez van reconèixer els contactes amb les FARC, però sempre dins les negociacions per a l'alliberament dels segrestats. De fet, Raúl Reyes era el responsable d'aquestes negociacions, que incloïen l'alliberament d'Ingrid Betancourt, com també ha assegurat el govern francès.

Per una altra banda, la majoria de països sud-americans han criticat l'entrada de tropes colombianes a l'Equador, tot i que, en privat, molts presidents han defensat la decisió d'Uribe de matar Reyes. El principal temor dels governs de la regió és que l'actitud de Colòmbia es converteixi en una norma, i que a l'Amèrica Llatina s'imposi la lògica de guerra preventiva que els Estats Units aplica a Àsia i a l'Orient Mitjà. Ara com ara, el president George Bush ha aclarit que el seu país "s'oposa a qualsevol acte d'agressió que pugui servir per a desestabilitzar la regió", tot i que, al mateix temps, ha acusat Veneçuela de fer "maniobres provocadores".

El president Chávez va denunciar que els Estats Units eren al darrere de l'operació contra les FARC, cosa que explica la decisió de mobilitzar les tropes a la frontera. Aquesta acusació, fins i tot, va ser compartida per un equip d'experts nord-americà, el Council on Hemispheric Affairs (COHA), amb seu a Washington. Els seus analistes consideren que hi ha "indicis de sobres" per a pensar que en la planificació i la realització d'aquesta intervenció colombiana hi va haver un paper determinant del Southcom, el comandament dels EUA a l'Amèrica del Sud, amb seu a Miami.

Una operació amb precedents.

La violació del territori equatorià per part de l'exèrcit de Colòmbia no és res nou. L'estratègia de l'Equador ha estat d'aprofitar l'incident per tornar a posar sobre la taula una protesta que ve de lluny. La ministra d'Afers Estrangers de l'Equador, María Isabel Salvador, va declarar que la mort de Reyes ha

Els estudiants equatorians van protestar a Quito, la capital de l'Equador, contra la incursió de l'exèrcit colombià al seu país.

estat un fet molt greu, però va recordar que una granada de morter colombiana havia mort un comerciant en un poble equatorià i que sovint helicòpters de Colòmbia sobrevolen zones de l'Equador. La ministra també va denunciar les fumigacions que fa Colòmbia sobre els cultius de cocaïna que, segons el govern de l'Equador, arruïnen els sembrats de més productes. "En aquests quatre anys o cinc hi ha hagut infinitat d'incidents, però les reclamacions de l'Equador es quedaven en l'àmbit diplomàtic, sense resposta per part de Colòmbia", explica Marco Romero, director de l'àrea d'estudis mundials de la Universitat Simón Bolívar de Quito.

Al seu torn, el govern d'Uribe ha volgut demostrar que el president de l'Equador, Rafael Correa, no estava, com a mínim, ben informat. Tanmateix, segons Gustavo Montes, de la Universitat Externa de Bogotà, "el problema és que Uribe no va prendre nota que el tauler regional no l'afavoreix i ha tractat el conflicte dins el marc de la lluita antiterrorista que impulsen els Estats Units. Chávez, en canvi, veia en les

FARC la possibilitat d'una negociació que li donés dimensió internacional". De totes maneres, és poc probable que la situació superi la pirotècnia verbal que solen fer servir ambdós presidents. Veneçuela depèn de Colòmbia pel que fa al subministrament d'aliments i, per tant, no és probable que Chávez vulgui tibar la corda en un moment en què la societat veneçolana reclama de posar fi a l'escassetat. Ara bé, aquest enfrontament tampoc no acabarà aviat perquè forma part d'una estratègia que convé als uns i als altres. La mobilització de tropes per part de Chávez ha aplegat l'opinió pública colombiana al voltant d'Uribe, fins i tot els més crítics. "La reacció popular ha estat de

"L'enfrontament forma part d'una estratègia que convé als uns i als altres"

'no toqueu la meua família'. Nosaltres podem criticar, però els de fora no tenen aquest privilegi", diu l'expert Gustavo Montes. Per una altra banda, Hugo Chávez ha sumat punts en l'estratègia de debat *permanent*. Mentrestant, l'oposició veneçolana ho ha aprofitat per criticar durament Chávez, que acusa d'haver portat a terme, amb la mobilització de tropes, "un dels actes més inaudits i desproporcionats de la política exterior veneçolana". Per a l'analista Gerardo Orellano, de la Universitat Central de Veneçuela, "això és un problema entre Equador i Colòmbia, i Veneçuela hi sobra. Per això espero la intervenció urgent dels caps d'estat llatinoamericans, perquè frenin aquesta bogeria". Així doncs, tots miren el president brasiler Luiz Inácio Lula da Silva, que pot influir en la base chavista que és crítica a l'hora de donar un xec en blanc a Chávez. Diuen que per a unir voluntats, no hi ha res com l'amenaça d'una guerra.

Federico Rivas Molina
Buenos Aires